

Moara cu noroc – Ioan Slavici

Caracterizarea lui Ghiță

I. Introducere	<p>Ioan Slavici este unul dintre reprezentanții realismului clasic, un autor moralist, un fin psiholog și un creator de tipologii. Publicată în anul 1881 în volumul de debut <i>Novele din popor</i>, nuvela realistă, de factură psihologică Moara cu noroc are ca personaj principal pe “Ghiță”, un personaj complex ale cărui trăsături sunt bine evidențiate pe parcursul întregului subiect, atât prin intermediul caracterizării în mod direct, cât și prin portretul moral al personajului. Mihai Eminescu aprecia faptul ca personajele acestor nuvele „nu numai ca seamănă în exterior cu țăranul român, în port și vorbă, ci cu fondul sufletesc al poporului”.</p>
II. Argumentare	<p>C1. Două elemente de structură și compoziție ilustrative pentru caracterizarea personajului</p>
<p>C1.</p> <p>a. Titlul</p> <p>b. Tema</p>	<p>Titlul nuvelei este mai degrabă ironic. Toposul ales, cârciuma numită <i>Moara cu noroc</i>, ajunge să însemne, mai curând, Moara cu ghinion, Moara care aduce nenorocirea, deoarece câștigurile obținute aici ascund nelegiuiri. Atâta vreme cât scopul acesteia este denaturat, hrana și adăpostul fiind schimbate pe băutură și tâlhării, și destinul protagonistului stă sub semnul damnării.</p> <p>„<i>Moara cu noroc</i>” de Ioan Slavici are ca temă consecințele nefaste și dezumanizante ale dorinței de îmbogățire. Tema poate fi privită din mai multe perspective. Din perspectivă socială, nuvela prezintă încercarea lui Ghiță de a-și schimba statutul social (din cizmar vrea să devină cârciumar) și de a asigura familiei sale un trai îndestulat. Din perspectivă moralizatoare, nuvela prezintă consecințele nefaste ale dorinței de a avea bani. Din perspectivă psihologică, nuvela prezintă conflictul interior trăit de Ghiță, care, din dorința de a face avere, își pierde treptat încrederea în sine, libertatea și familia.</p>
	<p>C2. Statutul social psihologic, moral al personajului</p>
<p>C2</p> <p>a. Încadrarea tipologică</p> <p>b. Personaj realist</p> <p>c. Precizarea statutului social</p>	<p>În nuvelă, accentul nu cade pe actul povestirii, ci pe complexitatea și evoluția personajelor. Fiind o nuvelă psihologică, conflictul central este cel moral-psihologic, conflict interior al personajului principal ce se dă între corectitudine și lăcomie, iar în caracterizarea personajelor se utilizează tehnici de investigație psihologică (monologul interior, stilul indirect liber, scenele dialogate, notația gesturilor și a mimicii).</p> <p>Ghiță se înscrie în galeria personajelor realiste, deoarece el ilustrează un erou tipic într-o situație tipică, reprezentând tipul cârciumarului dominat de lăcomia pentru bani, trăsătură definitorie care va marca profund evoluția acestui personaj. Reprezintă totodată și tipul țăranului naiv, dar dornic de elevare socială, aspirație ce devine obsesivă și ce îl va distruge psihic și emoțional. În mod paradoxal, personajul trece printr-un proces de dezumanizare, fiind și un personaj „rotund” (A. M. Forster), complex.</p> <p>Statutul social este reliefat încă din incipit prin scena dialogată dintre Ghiță și soacra sa, în care se confruntă două concepții despre viață/ fericire, cea modernă care caută evoluția socială și bunăstarea materială și cea tradițională care se mulțumește cu puțin. Personajul principal al cărui statut social și moral se schimbă pe parcursul nuvelei, se abate de la norma morală enunțată de către bătrână „<i>omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci,</i></p>

d. Statutului psihologic și moral	<p><i>dacă e vorba, bogăția și liniștea colibei tale te face fericit</i>". La începutul operei , Ghiță apare în ipostaza de cizmar cinstit, dar sarac, dornic de a se îmbogăți. Preocupat de bunăstarea familiei, ia în arendă cârciuma de la Moara cu noroc și devine hangiu. Ipostaza finală, este cea a cârciumarului bogat care își pierde familia, onoarea și viața.</p> <p>Din punct de vedere psihologic și moral, imaginea de om harnic, blând și cumsecade, de soț iubitor trece printr-un proces de involuție, opus evoluției sociale și materiale. Ezită între cele două căi simbolizate de Ana (valorile familiei, iubirea, liniștea colibei) și Lică (bogăția, atracția malefică a banilor). La început el este apreciat datorită onestității, dar este dominat de obsesia banului în continuare.</p> <p>Se transformă caracterial în tipul parvenitului, nuvela urmărind degradarea morală în toate etapele: pierderea încrederii în sine și a independenței, înstrăinarea de familie, comportamentul dur și violent, complicitatea la jafuri și crime. Ultima ipostază a decăderii îl înfățișează ca ucigaș al propriei soții, dominat de gelozie, de frică, de obsesia pentru bani, fiind exploatat moral de Lică.</p>
	<p align="center">C3. Două trăsături ilustrate prin secvențe/ scene/ citate</p>
C3	<p>Trăsăturile dominante de caracter sunt dorința de câștig, avariția, lăcomia, lășitatea, cruzimea și reies atât în mod direct prin afirmațiile naratorului, ale altor personaje și autocaracterizare, cât și indirect. Portretul fizic al lui Ghiță este aproape absent: este redus la câteva detalii, la început („înalt și spatos”), pentru ca, mai apoi, faptele, vorbele, gândurile cârciumarului, expresia chipului, tonul, vocea să reflecte transformările sale sufletești.</p> <p>În mod indirect, portretul moral al personajului se evidențiază prin faptele personajului, aspirația obsesivă pentru avere și bani, ce se va transforma în patimă, conflictul interior și exterior cu celelalte personaje și relația cu ele. Slavici a folosit mijloace de investigație psihologică, precum: scenele dialogate, monologul interior de factura tradițională și acela realizat în stil indirect liber, introspecția, notația gesticii, amimicii și a tonului vocii.</p> <p>Prin caracterizarea în mod direct, trăsăturile personajului sunt în primul rând, evidențiate de narator, prin intermediul căruia sunt evidențiate cele două ipostaze ale personajului: cea a țăranului muncitor și iubitor al familiei sale („<i>un om harnic și sânguitor, era mereu așezat și pus pe gânduri, se bucura când o vedea pe dânsa veselă</i>”) și cea a omului dominat de lăcomie, evidențiindu-se schimbările prin care acesta trece. Devine irascibil și râde malefic („<i>acum el se făcuse de tot ursuz, se aprindea pentru orice lucru de nimic, nu mai zâmbea ca înainte, ci râdea cu hohot încât îți venea să te sperii de el</i>”), se manifestă brutal și violent cu soția și chiar cu copiii („<i>când mai se harjonea câteodată cu dânsa își pierdea lesne cumpătul și lăsa urme vinete pe brațe</i>”).</p> <p>De asemenea, cele două ipostaze ale personajului sunt evidențiate și prin afirmațiile celorlalte personaje, în special prin opiniile Anei care, ca soție, observă cel mai bine schimbările, fiind victima acestora. Inițial, era blând și principial, iar Ana îi era loială și avea deplină încredere în el și în deciziile lui („<i>Ghiță este un om drept și blând la fire, dar un om cuminte și nu voiește nici să audă, nici să vadă, nici să știe nimic, nu voiește să atace mânia oamenilor răi</i>”). Însă, odată cu transformarea soțului ei, își schimbă atitudinea afirmând lășitatea soțului: „<i>Ești un om netrebnic și grozav trebuie să te fi ticăloșit tuține, pentru ca să îmi spui ceea ce nu crezi nici tu însuși... Tu ești acela care pleaca înaintea lui ca o slugă, iar nu eu Ghiță!</i>”. Vorbele Anei demonstrează în final dezamagirea acesteia față de soțul său, față de care nu mai avea respect sau admirație, din contra, îl considera lăș și nedemn („<i>Tu esti om Lică, iară Ghiță nu e decat o muiere îmbracată în haine bărbătești, ba chiar mai rău de atât</i>”).</p>

	<p>Ambiția și inteligența protagonistului sunt intuite de Lică Sămădăul care îi alimentează orgoliul cârciumarului: „Tu esti om Ghiță, om cu multa ură în sufletul tău, și ești om cu minte: dacă te-aș avea tovarăș pe tine aș râde și de dracul și de muma-sa, mă simt chiar eu mai vrednic când mă știu alături de un om ca tine”.</p> <p>Autocaracterizarea prin intermediul monologului interior evidențiază în același timp slăbiciunile lui, dar reprezintă și un mijloc de autoapărare prin victimizare: „Ei! Ce să-mi fac?... Așa m-a lasat Dumnezeu!... Ce să-mi fac dacă e în mine ceva mai tare decât voința mea? Nici cocoșatul nu e însăși vinovat că are cocoșă în spinare.” Cârciumarul apare în poziția de victimă a propriei minți și conștiințe.</p> <p>Mijloacele indirecte de caracterizare, faptele, comportamentul, gesturile și mimica, gândurile urmăresc procesul de dezumanizare declanșat de lăcomie. Fostul cizmar parcurge un drum simbolic, lasă în urmă sate și locuri „bune” și se îndreaptă spre locurile „rele”; drumul semnifică o „coborare în infern” (descensum ad Inferos), într-un univers malefic, al patimilor care-l agrează continuu pe Ghiță, depersonalizându-l.</p> <p>Apariția lui Lică Sămădăul la Moara cu noroc tulbură echilibrul familiei, dar și pe cel interior al lui Ghiță. Cu toate că își dă seama că Lică reprezintă un pericol pentru el și familia lui, nu se poate sustrage ispitei malefice pe care acesta o exercită asupra lui. Din momentul apariției lui Lică, începe procesul iremediabil de înstrăinare a lui Ghiță față de familie. Gesturile, gândurile, faptele personajului trădează conflictul interior și se constituie într-o magistrală caracterizare indirectă. La un moment dat, Ghiță ajunge să regrete faptul că are familie și copii.</p> <p>Lica și Ghiță sunt prezentați în opoziție în ipostazele stăpânului și supusului învins de autoritatea stăpânului, neavând posibilitatea de a se impune, fiind amenințat de Sămădău, stăpân al locurilor din zona Morii cu noroc (“<i>Ori imi vei face pe plac, ori imi fac rand de alt om la moara cu noroc</i>”).</p> <p>Relația dintre Lica și Ghiță este reprezentantă de un permanent conflict conștient sau inconștient. Lică îl implică așadar pe Ghiță în afacerile lui necurate, personajul principal nemaiavând posibilitatea să renunțe la afacerile ilegale odată implicat, fapt ce duce la decăderea lui morala, conflictul interior și schimbarea totală a caracterului personajului condus de setea banilor.</p> <p>Ghiță ajunge pe ultima treaptă a degradării morale în momentul în care, orbit de furie, este dispus să facă orice pentru a se răzbuna pe Lică, își aruncă soția, drept momeală, în brațele Sămădăului. Speră până în ultimul moment că Ana va rezista influenței malefice a lui Lică. Dezgustată însă de lășitatea lui Ghiță care se înstrăinase de ea și de familie, într-un gest de răzbunare, Ana i se dăruiește lui Lică, deoarece, spune ea, în ciuda nelegiuirilor comise, Lică e „om”, pe când Ghiță „nu e decât o muiere îmbrăcată în haine bărbătești”. Dându-și seama că soția l-a înșelat, Ghiță o ucide pe Ana. Din ordinul lui Lică, Ghiță este omorât de Răuț, iar cârciuma incendiată.</p>
III. Concluzie	<p>În concluzie, Ghiță, personajul principal al nuvele psihologice „<i>Moara cu noroc</i>” de Ioan Slavici este conturat în mod realist tipic nuvelei psihologice, al cărui statut social și moral se schimbă pe parcursul operei într-un mod tragic.</p>